

Làm thế nào để chống tham nhũng có hiệu quả ?

PGS, TS. Nguyễn Văn Thọ
Phó Văn phòng Trung ương Đảng

Tham nhũng là hành vi của người lợi dụng chức vụ, quyền hạn làm trái pháp luật của Nhà nước vì mục đích mưu cầu lợi ích cho riêng mình. Tham nhũng được biểu hiện dưới nhiều hình thức: Tham ô, chiếm đoạt, sử dụng trái phép tài sản công, lạm dụng quyền lực những nhiều để nhận hối lộ... Tham nhũng có thể là hành vi của cá nhân, nhưng cũng có thể của một nhóm người (tham nhũng tập thể). Tham nhũng cản trở sự phát triển kinh tế, đe dọa sự ổn định chính trị, xã hội của đất nước.

Từ khi nước ta thực hiện nền kinh tế thị trường định hướng XHCN, mở cửa, hội nhập kinh tế quốc tế, cùng với những thành tựu to lớn đã đạt được thì tham nhũng cũng diễn biến phức tạp. Trong đó, tập trung nhiều ở lĩnh vực đầu tư xây dựng cơ bản, quản lý sử dụng đất, quản lý doanh nghiệp nhà nước, thu, chi ngân sách nhà nước và sử dụng tài sản công... Ở lĩnh vực đầu tư xây dựng cơ bản, tình trạng “chạy”, “xin” dự án, gian lận trong đấu thầu, mua bán thầu, chỉ định thầu, mua đi bán lại quyền thi công, khai khống vật tư, thiết bị, khối lượng đào, đắp, dùng vật liệu kém chất lượng, bớt xén vật tư, nguyên liệu so với thiết kế... xảy ra ở nhiều dự án. Theo nhiều đoàn thanh tra thì tỉ lệ thất thoát trong xây dựng cơ bản thường tới trên 10%, cá biệt có công trình đến 30 - 40% tổng giá trị công trình. Mỗi năm, Nhà nước đầu tư cho xây dựng cơ bản lên tới hàng trăm nghìn tỉ đồng thì số tiền tham nhũng thật lớn. Trong lĩnh vực quản lý sử dụng đất, tham nhũng xảy ra khi giao, cấp, chuyển đổi mục đích sử dụng, sai thẩm quyền, sai quy hoạch. Đất là tài sản lớn của quốc gia, nhưng ở nhiều địa phương, cơ quan, đơn vị coi đất như “vô chủ”, để những cán bộ có chức, quyền lấn chiếm, cấp không, bán rẻ cho nhau hoặc bán cho người khác với giá thấp để nhận hối lộ... Trong khu vực doanh nghiệp nhà nước, tham nhũng xảy ra khi ký kết các hợp đồng kinh tế, đấu thầu các dự án, mua, bán thiết bị máy, nguyên, vật liệu hoặc trong đánh giá tài sản doanh nghiệp khi cổ phần hoá; khi cán bộ ngân hàng móc nối với các doanh nghiệp cho vay sai nguyên tắc, sai quy trình với những khoản vốn lớn; khi phân phối hạn ngạch xuất khẩu, kiểm tra hàng hoá xuất nhập khẩu, hoàn thuế giá trị gia tăng... Trong khu vực sử dụng ngân sách nhà nước, sử dụng tài sản công, tham nhũng xảy ra khi xây dựng, sửa chữa trụ sở làm việc, mua sắm, sử dụng ô tô, trang thiết bị phục vụ công tác, tổ chức lễ kỷ niệm, hội nghị v.v... Ngoài ra, tham nhũng còn xuất hiện ở cả những lĩnh vực nhạy cảm như thực hiện chính sách xã hội. Đã có không ít vụ, việc cán bộ, công chức nhận hối lộ để làm hồ sơ thương binh giả hoặc chiếm đoạt tiền của chương trình xóa đói, giảm nghèo, tiền cứu trợ, ủng hộ đồng bào bão lụt. Trong hoạt động của cơ quan bảo vệ luật pháp (trong các khâu điều tra, truy tố, xét xử) cũng có hối lộ, tống tiền. Tham nhũng đang trở thành vấn đề xã hội bức xúc, giặc nội xâm nguy hiểm cần được loại trừ khỏi xã hội ta.

Nguyên nhân của tham nhũng có nhiều, song chỉ xin nêu một số nguyên nhân chủ yếu sau:

Một là, thể chế kinh tế thị trường định hướng XHCN còn chưa hoàn thiện, cơ chế quản lý kinh tế - xã hội còn không ít sơ hở. Cơ chế “xin - cho” các chương trình, dự án, nguồn vốn đầu tư, vốn tín dụng ưu đãi, vốn ODA... vẫn còn tồn tại. Cơ chế quản lý đầu tư xây dựng cơ bản, quản lý đất, vốn, tài sản nhà nước, tài sản doanh nghiệp, hoạt động xuất, nhập khẩu chưa chặt chẽ. Chức năng, nhiệm vụ của không ít cơ quan chồng chéo hoặc chưa rõ ràng. Quyền hạn, trách nhiệm của tập thể và cá nhân, nhất là người đứng đầu ở không ít nơi chưa được xác định rõ. Việc thực hiện chế độ, chính sách thiếu công khai, minh bạch. Hoạt động thu, chi tài chính, tuyển dụng, đề bạt, bổ nhiệm cán bộ, việc thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở trong các cơ quan, đơn vị chưa được thực hiện tốt. Nhiều thủ tục hành chính phiền hà chậm được xoá bỏ.

Hai là, một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức suy thoái về phẩm chất đạo đức, sa ngã trước sự cám dỗ vật chất, lợi dụng chức vụ, quyền hạn của mình hoặc để gia đình, người thân làm trái pháp luật để trục lợi. Nhiều cấp uỷ đảng, chính quyền và người đứng đầu các cơ quan chưa kiên quyết đấu tranh chống tham nhũng, chống sự suy thoái về đạo đức trong một bộ phận cán bộ, đảng viên thuộc cấp mình quản lý. Ở không ít nơi chưa tập trung cao cho công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng. Nhiều tổ chức đảng và đảng viên trong tự phê bình và phê bình nể nang, né tránh nên rất ít nơi tìm ra được tham nhũng, tiêu cực từ trong sinh hoạt chi bộ.

Ba là, ban cán sự đảng hoặc cấp uỷ trong các cơ quan bảo vệ pháp luật (công an, kiểm sát, toà án, thanh tra, kiểm tra, kiểm toán) chưa quan tâm đúng mức đến lãnh đạo hoàn thiện cơ cấu tổ chức, chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn, quy chế của đơn vị và ngành mình; chưa tăng cường đúng mức cán bộ có bản lĩnh vững vàng, phẩm chất đạo đức tốt, tinh thần trách nhiệm cao vào các vị trí chủ chốt của đơn vị, ngành. Một số không ít vụ việc tham nhũng được dư luận, báo chí phát hiện chậm được xem xét, kết luận hoặc xử lý không triệt để, chưa tạo được sự đồng tình cao của nhân dân, chưa bảo đảm được sự công minh của pháp luật. Một số cán bộ trong ngành vi phạm về phẩm chất đạo đức, lối sống chưa được xem xét, xử lý kỷ luật nghiêm.

Bốn là, công tác tuyên truyền, giáo dục về cuộc đấu tranh chống tham nhũng chưa được các cấp uỷ chỉ đạo thường xuyên, chưa huy động được sức mạnh của toàn xã hội tố giác các hành vi tham nhũng, chưa tạo được dư luận xã hội phê phán, lên án mạnh mẽ những cán bộ có chức, có quyền tham nhũng. Việc biểu dương người tốt, việc tốt, người có công trong cuộc đấu tranh chống tham nhũng làm chưa tốt.

Để chống tham nhũng có hiệu quả, theo chúng tôi, cần triển khai đồng bộ, kiên quyết nhiều biện pháp:

1. Tăng cường sự lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng đoàn Quốc hội và Ban cán sự đảng Chính phủ trong việc rà soát, bổ sung, hoàn thiện hệ thống luật pháp, cơ chế, chính sách trong các lĩnh vực quản lý kinh tế - xã hội, tư pháp, hoàn thiện thể chế kinh tế phù hợp với cơ chế thị trường định hướng XHCN. Cấp uỷ cấp trên cần tiếp tục lãnh đạo, chỉ đạo cấp uỷ cấp dưới và các cấp chính quyền hoàn thiện tổ chức bộ máy, chức năng, nhiệm vụ của cơ quan, đơn vị, doanh nghiệp... Trong đó, quy định rõ quyền hạn, trách nhiệm của từng thành viên cấp uỷ và của người đứng đầu cơ quan, đơn vị, doanh nghiệp. Đồng thời, lãnh đạo thực hiện tốt cải

cách hành chính ở các cấp và Quy chế dân chủ ở cơ sở; phát huy vai trò giám sát của đoàn thể chính trị - xã hội và nhân dân đối với các cơ quan công quyền, với đảng viên, cán bộ, công chức nhà nước.

2. Cấp ủy đảng các cấp, các ngành cần đẩy mạnh hơn nữa cuộc vận động xây dựng, chỉnh đốn Đảng, nâng cao hơn nữa chất lượng tự phê bình và phê bình, tăng cường kỷ luật của Đảng, quan tâm xây dựng các tổ chức cơ sở đảng trong sạch, vững mạnh xứng đáng là hạt nhân chính trị ở cơ sở. Kiên quyết đưa ra khỏi Đảng những đảng viên thoái hóa, biến chất, tham nhũng, mất uy tín trong nhân dân. Đổi mới việc đánh giá, bổ nhiệm, đề bạt cán bộ theo hướng công khai, dân chủ nhằm lựa chọn được người có đức, tài, có uy tín vào các vị trí lãnh đạo. Không để các phần tử tham nhũng, cơ hội chui vào cấp ủy đảng và hàng ngũ lãnh đạo các cấp. Các cấp ủy đảng cần dựa vào nhân dân để xây dựng, củng cố Đảng, đánh giá cán bộ, đảng viên, tăng cường công tác giáo dục, rèn luyện đạo đức, lối sống cho cán bộ, đảng viên.

3. Ban cán sự đảng và cấp ủy đảng trong các ngành công an, kiểm sát, tòa án, thanh tra... tiếp tục chỉ đạo củng cố, kiện toàn tổ chức bộ máy, cán bộ, biên chế trong ngành, rà soát, loại bỏ những quy định không còn phù hợp, các bộ phận trung gian dễ phát sinh tiêu cực, lựa chọn những cán bộ, đảng viên có bản lĩnh chính trị, phẩm chất đạo đức, trình độ chuyên môn nghiệp vụ vào công tác tại các cơ quan này. Đồng thời kiên quyết sàng lọc, đưa ra khỏi ngành những cán bộ thoái hóa, biến chất.

4. Tăng cường công tác kiểm tra, thanh tra, kiểm toán, nhất là ở các lĩnh vực dễ phát sinh tham nhũng, tiêu cực. Xử lý nghiêm minh, kịp thời, chính xác, đúng người, đúng tội đối với cán bộ, đảng viên tham nhũng, bất kể họ là ai, ở cấp nào.

5. Các cấp ủy đảng lãnh đạo các cơ quan thông tin đại chúng tiếp tục đẩy mạnh, nâng cao chất lượng tuyên truyền, cổ động cho cuộc đấu tranh chống tham nhũng, tạo dư luận xã hội và thu hút sự tham gia rộng rãi của nhân dân vào cuộc đấu tranh chống tham nhũng, phát hiện, tố giác hành vi tham nhũng; khuyến khích, bảo vệ, tôn vinh người có tinh thần đấu tranh, tố cáo đúng các vụ, việc tham nhũng.

Thực hiện đồng bộ các giải pháp trên một cách mạnh mẽ, kiên trì, bền bỉ, nhất định chúng ta sẽ ngăn chặn, đẩy lùi được tệ nạn tham nhũng.